

## MÉLTÓSÁG ÉS INDULAT

Eltelt másfél évtized.

Amikor Magyarország szabad lett, jó néhányunk még az egyetemet sem kezdte el. Ahhoz azonban már túl sokat éltünk, hogy ne emlékeznénk a másik világra. A szürke reménytelenség országára, a ritka külföldi utakra, a hatalomba behelyült vezetők-re, a felfelé bodorított téeszelnök-frizurák világára, ahol annak kellett örülni, ha némelyik apparatcsik még nem múlt el negyven, akkor ő fiatal volt és reményteli. Emlékszünk a Lázár–Losonczi–Kádár-transzparenszerekre a tanácsház előtt, a csillag-háborún való álságos aggodásra, a Szabad Európa recsegésére, a tehetetlenséget gerjesztő hírekre arról, hogy mi van Erdélyben, hogyan teszik tönkre a Dunát. Mindent összevéve a nyolcvanas évek borzalmas volt, és nem a hétfői adásszünet meg a csokis macisajt miatt. Egy reménytelen országban, ahol nem lehetett szabadon gondolkodni, beszélni, imádkozni, utazni és élni.

Nincs tehát sok okunk, hogy kétes értékű hasonlatokkal minősítsük az 1990 utáni világot. Nem „módszerváltás”, nem „genszterváltás”, hanem valami, ami a lényegről szól. Persze a szabad Magyarország másfél évtizede nem mindenben kedvünkre való: a verseny örve alatt a piacra erőltetett monopóliumok, a privatizáció címén elkövetett lenyúlások sora, az egymással szembeni önzés rákos burjánzása, a silányság uralma a médiában és egyebütt, mindezek nem az önfeledt öröm forrásai.

Ugyanakkor azoknak sincs igazuk, akik előszeretettel értekeznek a magyar vállalkozói szféra bunkóságáról, a „politika, mint született rossz” témaköréről, és magabiztosan jelentik ki: az egyházakat minden közvitából ki kell tiltani, mert természetből adódóan irracionálisan közelítenek a témákhoz, és így racionális közösségi vitákra alkalmatlanok. Mégiscsak elképesztő, hogy másfél évtized sem volt elegendő ahhoz, hogy lehányjuk magunkról az ősi gúnyákat, hogy ma is milyen erővel képesek befolyásolni és meghatározni, közügyekről folytatott vitáinkat olyan slamposságok, gondolati tunyaságok, előítéletek, amelyek szinte mindegyike a rendszerváltás előtti időszakra mutat.

Pedig vállalkozók nélkül nincs kapitalizmus, hit nélkül nincs erkölcs, politikai vita nélkül pedig nincs demokrácia. A magyar közélet olyan, amilyenné tesszük, amilyenné tette az elmúlt tizenöt év. A magyar választók akarata. Úgy tűnik, hogy a magyar választó sok államot akar, kevés egyházat, halálbüntetést, zéró „veszekedést” a parlamentben, lendületes szórakoztatást és last minute utat Dzszerbába, ha lehet, most azonnal. Ha mindez nincs, frusztrált lesz és dühös.

A Kommentár dühe némiképp más forrásokból táplálkozik. Csendes és makacs indulat ez, amely erejét a működésképtelen magyar közigazgatásnak, a verseny anomáliáinak, a nemzeti és közösségi összetartás általános semmibe vételének köszönheti. Nem pusztító és más elemésztésére törekvő düh ez, hanem a józan észről való elszakadás felett érzett keserűség. A Kommentár arra vállalkozik, hogy évente hatszor, 128 oldalon a hit, a vélemény és a tulajdon szabadsága mellett érveljen, sorra vegyen magyar gondokat és külhoni problémákat. Hazahozzon megoldásokat, és megpróbáljon egyenes választ adni a mi kérdéseinkre. A Kommentár nem zárt szemle, de határozott álláspontja van. Szívesen vitázik, de nem hajlandó perlekedni. Mindenkire számít az együttgondolkodásban. S valahol a végén talán feldereng egy olyan ország képe, amelyben immár nem az alapkérdésekről kell vitázni, mert kialakult konszenzus védi közösségeinket és hagyományainkat.

Ez a pillanat még távoli. Addig is, legyenek velünk.

## KÖRKÉRDÉS

### JOBBDAL ÉS KONZERVATIVIZMUS

A Kommentár szerkesztősége az elmúlt év végén kérdést intézett a magyar értelmiségi közélet néhány ismert személyiségéhez. Felkérésünket csaknem mindenki elfogadta – amivel mértéken felül megtisztelt bennünket –, és vállalta, hogy reflektál a kérdésekre. Köszönet nekik.

Kérdéseink a következők voltak:

1.

*Lát-e különbséget jobboldal és konzervativizmus között általában és a mai Magyarországon, és ha igen, miben?*

2.

*A honi államszocializmus évtizedei mennyiben teszik szükségessé a magyar konzervativizmus újrafogalmazását?*

3.

*Lehet-e és kell-e szelektálni a hagyományok között a mai magyar jobboldal/konzervativizmus eszmei alapjainak végiggondolása során? Kik lehetnek a mai magyar konzervativizmus előképei?*

4.

*Ön szerint szükség van-e bizonyos konszenzusra a magyar politikai táborok között, s melyek azok a területek, ahol erre esély van?*

Volt, aki pontokba szedve válaszolt, s volt olyan, aki a kérdések kapcsán, de nem szorosán hozzájuk kötődve fejtette ki nézeteit, mások egyes résztemákat bontottak ki. A válaszokat a hozzászólók ábécérendjében közöljük.



*Cs. Szabó László (kalapban) és legjobb barátja, a Rómában letelepedett fogorvos dr. Papp Géza (1930-as évek)*